

Solberga

vår hembygd

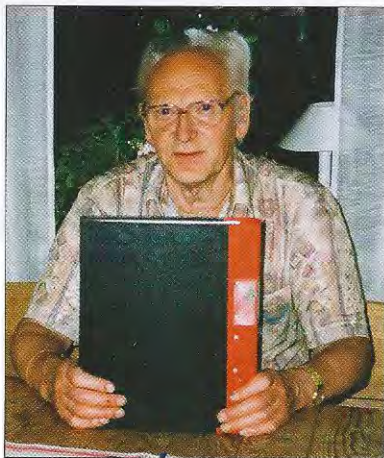
FÖRORD

”Ha inte för bråttom!” Detta råd fick vi av Bert i Rutagår'n (Bert Johansson 1925-2001).

Vi tycker att vi tagit god tid på oss men känner ändå, att mer skulle ha kunnat vara med i vår bok om Solberga. Samtidigt har vi varit tvungna att utesluta en del av vårt insamlade material.

Fakta och årtal är till stor del hämtade från Berts arbete om Solberga. Annat bygger på våra egna minnen och intervjuer med människor som har eller har haft anknytning till bygden på ett eller annat sätt. Vi har genom vårt arbete fått kontakt med släktingar till sedan länge avlidna Solberga-bor. Tråkigt nog har några av dessa uppgiftslämnare avlidit och får nu inte se boken i färdigt skick. Samtidigt är vi tacksamma för att vi hann få värdefull muntlig och skriftlig information medan tid var.

Vi som skrivit boken vill tacka er, som försett oss med värdefull information och unika bilder från gångna tider. Själva har vi under arbetets gång av varandra fått reda på sådant, som vi förut inte visste om Solberga och dess innevånare. Det har varit ett nöje att träffas och utbyta minnen och tankar, även om vi ibland tvivlat på att det verkligen skulle bli en bok. Nu hoppas vi att ni som läser boken får det lika trevligt som vi, som arbetat med den, haft!

Bert i Rutagår'n med sin pärm om Solberga

Solberga i oktober 2003

Gänget bakom boken

Främre raden, fr. v.: Inge Josefsson, Rosa Linnarsson (f. Gustafsson), Birgit Gustafsson (f. Josefsson), Maj-Brith Dahlgren (f. Carlsson)

Bakre raden, fr. v.: Barbro Wetterstad (f. Jonsson), Christina Färnefalk, Ingeborg Jonsson, Berndt Gustafsson, Börje Carlsson

MISSIONSFÖRENINGEN OCH MISSIONSHUSET I SOLBERGA

Den stora religiösa väckelse, som utformat så mycket av Sveriges religiösa landskap, var som starkast i dessa bygder under slutet av 1800-talet. Bakgrunden till väckelsen var främst den stränga predikan och väckelsebetonade själavård, som några hängivna präster i Svenska kyrkan gav. De tände bygdens starka och inspirerade lekmanna-grupper. Dessa blev bibelläsare och de tolkade sin personliga situation i religiösa begrepp. Tillkomsten av Missionsföreningen och missionshuset i Tranegärdet är det bäst dokumenterade utflödet av denna rörelse, som jag känner till.

Väckelsen kan bäst karakteriseras som en pietistisk rörelse. Läskunnigheten hos befolkningen, liksom framväxten av demokratiskt styrda föreningar och influenser från USA bidrog till väckelsens framgångar. Sociala faktorer, som flertalets relativa och absoluta fattigdom och utsatthet samt utbredd alkoholism, verkade också till

insikt om ett nödvändigt uppvaknande.

Den 6 november 1903 bildades Solberga Missionsförening. Protokollet finns bevarat i faksimil. Det är kortfattat men formellt korrekt. Styrelsens olika uppdrag är fastlagda. Som föreningens uppgift anges ”att verka för evanجلي framgång bland vårt folk och bland hedningarna så långt förmågorna medje . . . föreningen har att tillse att inga parti- eller vilseledande läror får komma in utan Guds ord blir rent och klart predikat . . . allt av vikt inom föreningen skall av styrelsen avjöras, ingen predikant må av särskild medlem kallas att predika”.

Föreningens förste ordförande var Carl Larsson, Flobo. I protokollet från den 4 december 1920 läser man: ”Carl Larsson som ej lät övertala sig att längre kvarstå . . . ett varmt tack till C.L. för vad han gjort för föreningen”. Johan Sandström, Hjelmeryd, blev ny ordförande och dennes son Karl sekreterare, August Andersson, Kulla, kassör, Alfrid Jonsson och dennes son Karl vice ordförande, Johan Isaksson, Kulla, Johan Rydén, Bystad, blev ledamöter i styrelsen och Carl Larsson hedersledamot. Vid årsmötet anslogs 100 kronor till Jönköpings respektive Västergötlands missionsföreningar. Man beslöt att samlas två söndagar varje månad till bön. I marginalen till protokollet kan utläsas att 37 predikningar hållits under året! En livlig söndagsskoleverksamhet förekom, musikföreningen var vida berömd och en ungdomsförening verkade.

En spänning uppstod mellan en del av Svenska kyrkans prästerskap och den nya, starkt målmedvetna gruppen väckta. Släktband och andra relationer var alltför starka för att bestämda gränser skulle uppstå mellan olika religiösa inriktningar inom Solberga socken. Alfrid Jonsson, Nannagården, (min morfar) fanns med i styrelsen enligt protokollsreferatet ovan. 1923 omnämns han som kyrkvärd i Solberga kyrka tillsammans med Johan Gustafsson. Man kan dock fundera över varför så stor del av styrelsen kom från socknens södra delar, belägna längst bort från kyrkan och kyrkbyn.

Missionshuset i Solberga byggdes på Slättegärdet, en bit åkermark som inte låg i direkt anslutning till Nannagårdens övriga marker men hörde dit. Läget var väl valt, på vägen in mot Hjelmeryd, Flobo, Kulla och torpställena i den södra delen av socknen. Byggnaden uppfördes 1904 till en kostnad av 905 kronor. I denna summa ingick inköpet av en ”stugubyggnad” (troligen den gamla mangårdsbyggnaden på Nannagården) till ett värde av 380 kronor. Carl Jespersson på Kulla lämnade ett lån på 200 kronor och en gåva på 30 kronor. Missionsauktionen i januari samma år inbringade 166,95 kronor! Missionshuset invigdes 1905.

Söndagen den 18 november 1923 hölls tjuogoårsfest i Solberga Missionsförsamling. Om denna skriver Johan Sandström i ett särskilt dokument: “. . . firade . . . med sång av strängmusiken på platsen å predikan av predikanterna Gideon Björk, Blidsberg, J. Lindén, Trädet samt A.F. Karlberg, Skara . . . vid samma tillfälle överlämnades till familjen Jonsson, Nannagården, ett modernt väggur inköpt av föreningen för 20 kronor såsom uppmuntran för deras under de gångna åren stora uppoffringar för verksamheten och predikanterers mottagning . . . kaffe bjöds . . . därmed var den högtidliga fästen avslutad”. Den som gjort sig mest förtjänt av denna utmärkelse var Augusta Jonsson, Alfrids hustru. Augusta var ”fägnessammer” som få och lät aldrig någon gå utan att ha bjudit på något. Det var del av hennes fromhet.

Einar Andersson, Dränggården, blev ordförande efter Johan Sandström något år på 30-talet. Dock avled Einar Andersson 1935, endast 37 år gammal. Därefter gjorde avflyttningen från bygden och dödsfall att föreningen förde en tynande verksamhet. Söndagsskola bedrevs fram till början av 60-talet, med Gunnar Jonsson, Nannagården, som lärare, biträdd av medhjälpare från Kølaby Missionsförsamling. Denna hade missionshuset som utpost fram till 1974. Då revs missionshuset. På platsen har en minnessten rests med inskriptionen: "Här stod Solberga bönehus 1904-1974. Hans nåd varar i evighet. Ps 136".

Vi satt ofta ner och tog del av min mor Märta Josefssons, f. Jonsson, Nannagården, sång och sångarglädje. Då är det inte svårt att föreställa sig den stora, musikaliskt och intellektuellt begåvade ungdomsskaran, som visade prov på såväl god sång som musik. De var en given del i mötena både i det egna missionshuset och runt om i bygderna. Märta har också berättat små episoder från alla dessa tillfällen.

Nannagårdens ungdomar gladdes mycket åt sin musikalitet, vilket de delade med Sandströms alla ungdomar i Hjälmeryd och många därtill. Av dessa sjöng några mycket bra. Instrument trakterades av de flesta av dem. Vid ett av de många tillfällen då sångare och musikanter förbereder sig för ett framträdande, stäms gitarrerna och fiolerna, citterorna och banjon. De församlade gläder sig inför vad som väntar dem. En glädjens höga suck höjer sig över sorlet: "Vad fröjd i denna harpoklang!" Men under mötets gång blir det både mycket varmare och fuktigare i lokalen och stränginstrumenten förlorar sin stämning. När sångarna efter predikan skall sjunga "Vad fröjd i denna harpoklang" då låter det alldeles förskräckligt. Ny stämning!

Elektricitet installerades i Missionshuset under 20-talet. Vid invigningen råder det en närmast elektrifierad stämning. Fotogenlamporna släcks för sista gången och strömbrytaren vrids om. Det blir mörkt! Den nya tekniken har dock sina egenheter, mörkret förblir ogenomträngligt. I den begripliga upphetsningen hörs fnissningar och besviket mummel. August i Kulla utbrister: "Dä ä öppet förståsse, så när dä kommer så kommer dä!"

Mor Augusta i Nannagården var säkert en av de verkliga eldsjälarna i missionsföreningen. Märta berättar om de många, stora kittlar med kaffe som kokades hemma och som bars till missionshuset. Ofta trakterades gästande sång- och musikgrupper efter mötena med en måltid i Nannagården. Vid ett sådant tillfälle bjuds på korngrynskorv. Den serverades kokt med potatis till. Från korvskinnets skrapar man gärna även de sista, välsmakande resterna! Gästerna vid ett sådant tillfälle lät sig väl smaka. Särskilt en av de yngre herrarna njuter av anrättningen. Till bords har han några av Solbergas många sköna flickor. De grunnade med skrattet på läpparna över vad han entusiastiskt ber dem om: "Får jag suga av damernas skinn också?"

Kanske avslutades en sådan kväll med lekar och upptåg. Man kunde leka mörkeleken, som säkert gav tillfälle till fysiska kontakter av oväntat slag. Eller man tog ut svängarna i folklekar ute på gården eller inne i stora salen. Några mycket uppspelta ungherrar leder vid ett tillfälle en vådlig övning: under vilda skrik, buller och larm åker man parvis rutschkana utför trappan från övre våningen. Fader Alfrid vrids sina händer: "Detta oväsen hörs la långt bortöver vägen! Va sa fölk tänka um oss?"

Märta sammanvigdes med sin Alrik i Solberga Missionshus midsommarafton 1930. Värddpar vid bröllopet var Signe och Einar Jonsson i Träbena. Bröllopsföljet marscherade till bröllopsgården, Nannagården, och gick då förbi Ödegården. Där gick brudparet in för att visa sig för Anna-Stina, då sängliggande, 96 år gammal. Anna-Stina utbrister: "Det är allt ena fasa granner tös han har fått, kar'n!"

Gustav Josefsson

*Märta Josefsson, (f. Jonsson, Nannagården)
född 1901 i maj, död 2003 i juni och sonen Gustav Josefsson, Helsingborg
Kortet taget i februari 2003 i Helsingborg*

GÅRDARNA OCH TORPEN

De flesta uppgifter om gårdarna och deras innevånare är hämtade från Bert Johansson, som med sin otroliga personkännedom och sitt minne för årtal och släkter, har gett liv åt uppgifterna i jordeböcker (jb), mantalslängder, kyrkoböcker och sockenstämmoprotokoll. Vi är tacksamma för allt arbete han gjort åt oss.

Vi har haft hans samlade material som uppslagsbok. Som princip har de först nämnda personerna på en gård tagits med, sedan har vi fortsatt från mitten av 1800-talet och fram till idag. En del dödsårsuppgifter kan saknas. Bert skrev dock ner allt som stod i längderna och prokollen och kompletterade i efterhand med sådant han fick reda på från annat håll. Detta förklarar varför det står mer om en del gårdar och släkter än andra. En karta över gårdarna finns längst bak i boken.

Mycket mer finns att läsa om Solberga och dess invånare i Åsarpsrummet på biblioteket i Åsarp, där Berts forskning finns tillgänglig.

Förklaringar till ord som används:

- FRIHETSMIL** (1569) Frälsebönder bosatta inom vanligen en mil från en adlig sätessgård åtnjöt befrielse från krigstjänst och senare från andra pålagor. Det kronan avstod kunde godsägaren ta ut bl.a. i form av landbornas dagsverksskyldighet.
- FYRK** Skatteenhet, taxerings- och rösträttsnorm på landsbygden 1862-1909. Varje skattskyldig åsattes ett fyrktal. I fråga om vägskatten bibehölls fyrken som taxeringsnorm, vägfyrok, fram till 1937.
- JORDEBOK** Förteckning över jordegendomar och ekonomiska tillgångar. Omkring 1530 lät Gustav Vasa påbörja upprättandet av jordeböcker årligen över kronans fasta skatteintäkter. Från 1690-talet kom även andra gårdar med i jordeböckerna, som fick karaktären av ett fullständigt fastighetsregister.
- MANTAL, HEMMANTAL** Taxeringsenheten 1 mantal (d.v.s. ett helt hemman) grundades på för olika landsdelar anpassad normstorlek för jordbruk, som gav full bärgning åt en familj med tjänstefolk. Skatten för 1 mantal skulle vara lika i hela landet.
- RUSTHÅLL** Ett hemman vars innehavare (rusthållare) åtog sig att anskaffa och hålla en ryttare med häst och utrustning. För detta befriades han från grundskatterna. Om detta inte räckte till för att täcka kostnaderna erhöll rusthållaren också inkomster från kompletterande hemman s.k. augmentshemman.

Albin Karlgren	Kärråkra	1869-1950
Selma Johansdotter	Väberga Åsarp	1875-1925
s Hilding	sergeant i Karlsborg	1898-
s Nils	chaufför bosatt i Kölingared	1902-
s Einar	lantbrukare i Vallstorp, Dala	1904-
s Gunnar	stud. inskriven vid Uppsala	1909-
	Universitet vt 1930	

Efter Karlgrens död hyrde Karl Andersson, Falköping torpet och i slutet av 1960-talet förvärvade Berndt och Inger Gustafsson fastigheten och efter avstyckning såldes bostadshuset 1974 till Rolf (f. 1932) och Margareta (f. 1936) Kvarnling från Huskvarna

Barn: Tomas, Marie-Louise och Anna.

NANNAGÅRDEN, ROLKERED

Enligt jordeboken 1640 brukades Nannagården av ryttaren Nanne Månsson och 1660 av Jöns Nannesson. Äldre jordeböcker uppger att Nannagården en gång varit ett prästhemman. Vid indelningsverkets genomförande 1682 blev Nannagården augmentshemman för ett rusthåll under Vartofta kompani av Västgöta regemente (se förklaring sidan 2).

På 1870-talet kom Nannagården att ägas av Jonas Larsson från Bengtsgården, Rolkered, dit han med sin far Lars Johansson och moder Maria Ambjörnsdotter kommit från Backgården i Slutarp 1820. Jonas Larssons och Christina Johansdotters son Alfrid Jonsson blev så småningom ägare till Nannagården. (Jonas och Christina dog i Backgården, Solberga, dit de 1894 flyttat från Baggekvarn. Till Baggekvarn kom de 1886 från Bengtsgården i Rolkered).

Alfrid Jonsson	Bengtsgården	1864-1955
Augusta Gustafsdotter	Ingabo, Solberga	1860-1952
s Karl	Nannagården	1885-1971
d Anna		1886-1960
d Ester		1888-1918

s Fritz	Nannagården	1891-1960
s Gustaf		1892-1968
d Frida		1895-1949
s Gunnar		1898-1991
d Märta		1901-2003

Karl Jonsson, lantbrukare på Nannagården. Ogift.

Anna Jonsson, hemmadotter, Nannagården. Ogift.

Ester Jonsson, gift 1916 med Filip Josefsson, född i Ryttagården.

Ester dog i barnsäng 1918.

Dottern Ester, gift med Assar Ek, bodde under sin uppväxt i Nannagården.

Fritz Jonsson, gift 1917 med Judith Sandström. Bodde på Bollstorp, Möne

Barn: Ingrid Johansson, f. Jonsson 1918 i Flobo, Solberga. Död 1998.

Åke Fritzson, f. Jonsson 1920 i Flobo. Död 2002.

Mats Fritzson, f. Jonsson 1925 i Möne.

Lilly Mönefors, f. Jonsson 1927 i Möne.

Gustaf Jonsson, gift med Karin Hermansson, Hällstad. Bodde på Rönnåsen, Knätte.

Barn: Ingrid f. 1939, gift med Rune Larsson Stomsåker, Liared.

Astrid f. 1943, bosatt i Katrineholm.

Frida Jonsson, gift 1918 med Denis Persson, Flobo. De förvärvade Hovs säteri, Hällstad.

Barn: Alf f. 1933.

Gunnar f. 1935, död 2002.

Gunnar Jonsson, lantbrukare på Nannagården. Ogift. Vaktmästare i missionshuset.

Märta Jonsson, gift 1930 med agronom Alrik Josefsson f. 1896 i Björsagården, död 1970.

Barn: Gustav f. 1935

Gudrun f. 1938

Karl, Anna och Gunnar flyttade från Nannagården 1955 till villan Sigbo i Trädet. Nannagården såldes 1970 till John Andersson, Ödegården. Nuvarande ägare är Johns dotter Lisbeth Andersson.

Gustav Josefsson, Märta i Nannagår'n son, har en del berättelser från Nannagår'n, om sådant han i sin tur har hört berättas:

Karl i Nannagår'n berättade gärna om Johannes i Ödegården (1831-1921). Johannes hörde till den gamla stammen som bevarade dess kunskaper och levde därefter. Mitt i varmaste sommaren gick han klädd i sin tjocka ytterrock. Han visste att "det som stänger ute kölden, det stänger också ute hettan". Johannes brukade ge de unga pojkar i Rolkered rådet att inte bry sig om stenen i åkrarna: "Häv inte på stena, pajka, har I börjat häva på düm, så kan I aldri sluta". Karl själv följde inte detta råd, utan hävde gärna på stenbumlingarna och sprängde bort stenar, som försvarade jordbruksarbetet, men så gick det också olyckligt. Karl förlorade ett ben i en sprängningsolycka 1950.

På Esters och Filips bröllop i Nannagården den 8 december 1916 fanns också

Alida, lärarinna i Kölingared och känd för att vilja uppfostra den unga bondbefolkningen och ge dem lite hyfs och bildning. Alida hade den unge Gunnar Jonsson i Träbena till bordet vid bröllopfesten. Under kvällens lopp ringde Gunnar, som nog ville vara lite världsvan, hem till mor Hilda i Träbena. Telefon var ju en nymodighet i Solberga! (Nannagår'n hade nr. 3 och Träbena hade redan haft telefon i flera år, till en början nr. 1, sedan nr. 8). Gunnar återvände till sin bordsdam och berättade om sitt samtal med mor Hilda. Då utbrast Alida högt och lite spydigt: "Berättade du att du drack ur såsen på tallriken?"

Glass var inte allmänt förekommande som efterrätt ens på de finaste middagar då seklet var ungt. Vid begravningen efter Ester, död i sin första barnsäng (21 april 1918) och efterlämnande en stor, sörjande skara släktingar, blev det dock så. Därför hade säkert inte gamla Anna-Christina (f. 1833, mormor till Ester) tidigare serverats denna kalla läckerhet. Anna-Christina stoppade skeden med glass i sin tandlösa mun: "Ysch! Det va en käller gröt!" utbrast hon. Men tillfället var alltför sorgetyngt för att någon skulle falla i skratt.

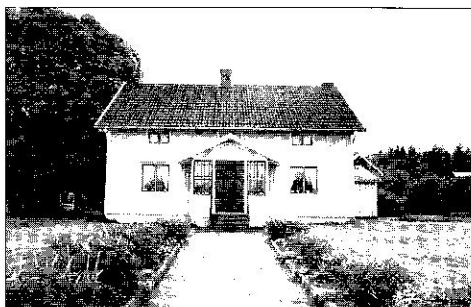
ROLKERED ÖDEGÅRDEN (Västergården t.o.m. 1906)

Första gången i jordeboken 1548, ursprungligen kyrkotomt, senare överförd till hemman 1 mantal. Västergården bebos av Sven Jonsson från 1729 till sin död 1765. Han var född i Yllestad 1702 och kom till Västergården 1729 i samband med giftermålet med pigan i Kulla Kierstin Andersdotter. De fick åtta barn.

Johannes Jacobsson (1831-1921) gift med Anna Stina Andersdotter från Brunnsgården i Humla (1834-1935) uppnådde båda hög ålder. Anna Stina dog av "ålderdomsavtyning". En ogift bror till Johannes, Anders, (1834-1911) bodde också i Ödegården. Johannes och Anna Stina hade två döttrar Selma och Hilda. Selma var gift med K. V. Gustafsson i Finkagården, Synnerål, Slöta sn. De hade fem barn. Äldsta barnet Anna, gift 1930 med Oskar Eliasson (f. 1898) från Slöta sn brukade Ödegården 1930-1941 då de flyttade till Vartofta, Slöta sn. Äktenskapet barnlöst.

Efter Eliasson kom Karl Larm 1942 från Slöta gift med Maria Freij från Kølaby. De hade dottern Britta född 1926, numera bosatt i Falköping. Makarna Larm flyttade till Åsarp 1947.

Därefter stod Ödegården tom fram till 1961, då John och Elly Andersson som nygifta flyttade hit.

INGABO

Ingabo 3/8 mantal skattehemman. I äldre jordeböcker betecknat som kyrkohemman (prästehemman) 1/2 mantal. Första ledet i namnet är mansnamnet Inge. 1542 nämnt som Ingebo.

År 1542 bor här Niels i Ingebo och 1629 finns en Håkon.

Från år 1640 har gården till hälften blivit kronohemman upptagen på Frihetsmilens och 1651 donerad till välborne Erich Hansson Ulfsparré för frälse. Gården födde då 2 kor, en kviga, ett får och ett v får. Utsåde 1/2 tr.

Fältväbel Jacob Björck finns antecknad som boende i Ingabo 1744. Dennes hustru Märta Björck (1694-1767) flyttade 1742 in i Ingabo med dräng och pigan Maria från Åryd. Det kan antas att maken Jacob Björck som var sergeant och fältväbel, då var ute i fälttåg.

1830 kom Anders Gunnarsson och Maria Andersdotter från St. Örsered, Kölabý till Ingabo. Av deras tre barn nådde bara sonen Sven (1812-1863) vuxen ålder. Han studerade till präst och blev prästvigd 1836. Han tog sig namnet Kylander och blev komminister i Härlunda. Föräldrarna flyttade till sonen i Härlunda 1849.

Från Månsagården, Alvared, Åsarp kom 1852 Gustaf Svensson (1830-1912) med hustru Anna Stina (1833-1922) och bodde där till 1907 då de flyttade till dottern Augusta och svärsonen Alfrid Jonsson i Nannagården.

Var det manne Gustaf Svensson som låg bakom talesättet: ”Det var dumt, sa Ingabo'n när han band hästen i tåget”?

De slutade båda sina dagar i Nannagården. De hade nio barn men inget av dem övertog gården.

Från 1907 till 1917 ägdes Ingabo först av Klas Svensson, sedan av Johan Levin Larsson.

Ägare 1918-1924:

Ernst Andersson	Jönköping	1888-1953
Erik Andersson	Bjurbäck	1892-

Erik Andersson kom från Fivlered 1918 och flyttade till Halvås i Fivlered 1924.

System Ruth född 1897 var med bröderna till Ingabo och flyttade med Erik till Halvås år 1924, då Ernst kom till Ingabo. Hon gifte sig 1929 med Joel Sandström från Hjälmeryd och flyttade till Hägnared i Sandhem.

Ernst Andersson	Jönköping	1888-1953
Hildur Andersson	Fivlered	1895-1975
s Rune Georg	Ingabo	1924-1924
s Paul		1927-
d Astrid		1929-
d Ingrid		1932-

Familjen flyttade till Västgötagården Smula 1946. Föräldrarna flyttade åter till Ingabo 1951. Boningshuset från 1850 brann ner 1969.

Paul och Greta, som efter tiden i Västgötagården bott i Åsarp, återkom år 2000 till Ingabo.

Paul Andersson	Ingabo	1927-
Greta Lillerskog	Vartofta-Åsaka	1930-
d Birgitta	Smula	1960-

gift med Anders Classon. Tre barn.

Astrid gift med Linnar Dahlgren, Lillegården, Vartofta-Åsaka. Fyra barn.
Ingrid, gift med Bengt Johansson, Prästbolet, Vartofta-Åsaka. Två barn.

Arrendatorer:

Robert Johansson	Börstig	1897-
Anna-Maria Kindlund	Kinneved	1902-
s Gösta	Börstig	1928-
s Bror		1930-

De kom från Börstig 1946.

Birger Davidsson	Fivlered	1916-
Stina Rydén	Vistorp	1918-
s Tore		1948-
d Ulla		1952-

Davidssons kom till Ingabo 1954 och flyttade 1962.

Vid Ingabo fanns en torvmosse där Solbergaborna hade möjlighet att ta torv mot en ringa ersättning. Ströet användes i ladugården, således ej till eldning.

Torven togs upp på hösten och fick ligga på tork för att på våren sättas i stukor och rökar innan den kördes hem för att rivras i den handdragna torvströrivaren. Arbetet på torvmossen gjordes alltid i brännande sol, stekhet!!

Torvtagningen upphörde i slutet av 1940-talet.

FLOBO

Huvudbyggnaden

Arrendatorsbostaden

Flobo 1/4 mantal frälse, i äldre jordaböcker frälsehemman om 1 mantal. Namnformer: Froebo 1542, Frogebo 1561, Frobo 1562, Froboda 1621, Floboda 1622, Flobo 1632, 1777 och 1906. I botten ligger säkerligen det fornnordiska namnet Frode. Flobo ägs enligt jordeboken 1581 av H. Jöran Erosson, gården hörande till Fuglewijk (Fåglavik) och 1640 tillhör gården Ingared ”på frihetsmilen.”

Vigda i Solberga 1714 13/6

Ryttaren Gunnar Andersson, Flobo

Änkan Dordi Andersdotter

Om ryttaren Gunnar Andersson finns inga födelse- eller dödsår. Makan Dordi, som blivit änka någon gång under 1750-talet dog 1759 och efterlämnade fem barn, två söner och tre döttrar.

1803 vigdes Lars Andersson, dräng i Flobo med Sara Pehrsson från Rålkered Västergården. De fick fem barn. Den äldste sonen Johannes blev åtalad och dömd för dråp på Johannes Pehrsson i Väberga 1837. Se Mordet på Kulla mosse sid. 187.

Sönerna Per och Gustaf brukade tillsammans Flobo till 1871 då Per blev ensamägare av 1/4 mantal Flobo

Per Larssons son Alfrid (1850-1888) ägde Flobo till sin död. Gården gick över till Karl Larsson då han gifte sig med Emma, Alfrids änka. Alfrid och Emma Larsson

hade två barn, Anna och Denis. Anna gifte sig med handelsföreståndaren Ernst Philipsson, Huskvarna, född i Blidsberg. Denis gifte sig i Nannagården med Frida Jonsson, dotter till Alfrid och Augusta. Han hade då förvärvat Hovs säteri, Hällstad.

Ägare till Flobo blev 1905 Ernst och Anna Philipsson.

Ernst Philipsson	Göpåsen, Blidsberg	1866-
Anna Persson	Flobo	1882-
d Elsa	Hakarp	1906-
s Olle		1908-
s Sture		1911-
s Lennart		1911-
s Sten		1912-
d Annagreta		1915-
d Rut		1918-
d Märta		1918-
d Eva		1921-

Philipssons hade under en mycket lång tid, 1905-1971, Flobo utarrenderat. Det stora huset användes som sommarbostad för släkten. Arrendatorsbostaden byggdes omkring 1920. Gården såldes 1971 till Bröderna Andersson, Dränggården, Solberga. Boningshuset uthyrdes därefter i några år till Philipssons dottrar Märta och Eva. 1974 såldes bostadshuset till Rosa Litter. Hon flyttade 1979 till Orust.

Därefter kom Christer Wadman till Flobo tillsammans med hustrun, specialläraren, Ruth Wadman. Efter Wadmans bortgång 1982 stannade Ruth Wadman kvar till 1987, då hon flyttade till Nykyrke. Samma år kom från Fänneslunda Sven Jävermo och dennes hustru Karin. De stannade kvar i Flobo till 1992.

1992 kom från Falköping nuvarande ägarna Stefan Claesson och Paula Frisell till Flobo.

Stefan Claesson	Ulricehamn	1968-
Paula Frisell	Bjärklunda	1964-
d Kajsa	Solberga	1993-
d Malin		1995-

Arrendatorerna avlöste varandra under 1920-talet.

Fritz och Ester Lundqvist kom 1934 och stannade kvar till 1940. Barn Gillis och Linnea.

1940 kom Ture och Elsa Jansson från Susebo, Kölaby socken och de bodde här till 1955 då de flyttade till Kulla med de hemmavarande barnen Uno, Anna-Brita och Jan.

Ture Jansson	Kölaby	1892-1982
Elsa Brink	Börstig	1895-1975
s Lennart	Kinneved	1920-
s Gustaf Thure	Kölaby	1922-1922
d Kerstin		1923-
d Veina		1925-
s Ingemar		1926-
d Ingrid (Inga)		1928-
d Tyra		1929-
d Elly		1931-
s Uno		1932-
d Anna Britta		1935-
d Aina		1937-1938
s Jan		1939-

Sönerna Lennart och Ingemar arrenderade Flobo tillsammans 1955-1960. De flyttade 1960 till Ulvarp, Fivlereds sn. Ingemar gift med Birgit Johansson, Högryd, Fivlereds sn. Kerstin bor i Dalum. Veina gift med Åke Andersson, Hjälmeryd. Bor sedan 1999 i Falköping. Inga gift med Olle Martinsson, Aspebacken, Kölaby. Tyra gift med Stig Thorén, Skövde. Elly gift med Harald Josefsson, Falköping. Uno gift med Doris Claesson. Bor i Sibbarp, Sandhem. Anna Britta gift med Inge Claesson, Ingared, Kölingared. Jan gift med Maria Andersson. Bor i Dalum.

HJÄLMERYD 1/8 MTL FRÄLSE

Första gången i jordeboken 1548, ursprungligen kronotomt (nybygge, torp). Kallas även Rydet (dialektalt Rut). Första ledet är fornsvenska mansnamnet Hielm. 1574 bor här Bäncht i Helnaryd, 1610 och 1622 Swen i Hiällmeridh, den sistnämnde finns i jordeboken fram till 1690.

1675 bebos Hielmery av Joen och han finns i mantalslängden fram till 1720 och heter Jon Mårtensson. 1725 tycks Jon ha övergivit bruket av gården och försörjes av sin måg Anders Persson.

Lars Andersson	Sandhem	1724-1810
Annicka Andersdotter	Hjälmeryd	1721-1805

Lars och Annicka hade inga barn varför Hjälmeryd kom att övergå till Annickas brorson Anders Svensson (1757-1837) från Björkeskogen, Åsarp. Lars Andersson tituleras "Mäster" och var duktig på många områden, smidde och skar i trä. Gjorde sin egen gravsten, som finns på Solberga kyrkogård. Han bekostade även basun-ängeln inne i kyrkan. Denna gjordes av bildhuggaren Jöns Lindberg i Sandhem.

Willgot Johansson	Hjälmeryd	1861-1948
Ida Johansson	Kölingared	1859-
s Thorsten	Fivlered	1886-1930
s Tage		1890-1977
s Thure		1894-
s Ebbe		1898-

Willgot var hälftenbrukare i Hjälmeryd 1893-1900 tillsammans med sin bror Karl. Willgot flyttade med familjen till Vimmerby.

Sonen Tage Johansson, kassör, bosatt i Bodafors då han 1921 ingick äktenskap med Nelly Gustafsson Hansagården Solberga.

Karl Johansson	Hjälmeryd	1894-
Frida	Humla	1863-
d Anna Fredrika		1893-
s Johan Paul		1895-

Karl Johansson var hälftenbrukare i Hjälmeryd. Familjen flyttade till Fröjered 1915.

Filip Josefsson	Ryttaregården Fivlered	1882-1963
Ester Jonsson	Nannagården Solberga	1888-1918
d Ester	Hjälmeryd	1918-1999

Filip Josefsson kom från Munktorp 1914, flyttade tillbaka till barndomshemmet Ryttaregården, Fivlered 1920.

Johan Sandström	Sandhem	1863-1933
Olga Dahlqvist	Habo	1866-1953
d Judit	Yllestad	1890-
s Erik		189?
s Axel	Vistorp	1894-
s Karl		1896-
s Joel		1897-
d Hilda		1901-
d Elin		1903-
d Ester		1905-
d Ruth		1907-

Johan Sandström kom från Kölingared 1920 och står som hemmansägare i Hjälmeryd vid sin bortgång 1933.

Judit, gift 1917 med Fritz Jönsson från Nannagården bosatt i Bollstorp.

Erik: uppgifter saknas.

Axel, gift 1923 med Märta Pettersson född i Kölabý 1893 död i Mullsjö 1975. Bosatt i Nunnered Bjurbäcks sn.

Karl, gift 1926 med Lilly Isaksson f. 1904. Lantbrukare, Brunsered, Liared. Kom från S.Vånga 1929 och flyttade redan nästa år till Liared. Köpte 1931 Brunsered i Liared.

Joel, gift 1929 med Ruth Andersson från Halvås i Fivlered född 1897. Lantbrukare Hägnared, Sandhem.

Hilda, gift 1924 med snickaren Simeon Jacobsson från Hylsåsen i Liared, född 1884. Elin flyttade till Göteborg, Gamlestaden 1931.

Ester flyttade till Göteborg, Gamlestaden 1931.

Ruth, född 1907 gift 1932 med Paul Gustafsson från Tågården, Skärum i Kölabý, född 1903.

Tage Andersson Dränggården 1904-1990

Köpte 1933 Hjälmeryd men flyttade aldrig dit från Dränggården eftersom brodern Einar hastigt avlidit endast 37 år gammal. Bröderna Åke, Bengt och Ingvar Andersson från Dränggården övertog Hjälmeryd av sin farbror Tage 1962. Åke med familj bosatt där till 2000, då sonen Kjell med familj flyttade dit. Han äger tillsammans med kusinen Kent Ingvarsson Hjälmeryd.

Arrendatorer:

Karl Klasson	Åsarp	1890-
Valborg Schön	Kölabý	1904-
d Eivor		1930-
s Ingvar	Solberga	1932-

Sven Söderberg	Sandhem	1904-
Nils Söderberg		1908-
Bröderna kom från Sandhem 1934 och flyttade till Nykyrka 1938.		
Sven Söderberg	Sandhem	1904-
Ebba Levinson		1911-

Axel Hulin	Blidsberg	1893-
Elin Parad	Kinneved	1899-
d Dorotea (Tea)	Brismene	1919-
d Vega	Brismene	1922-
s Gustaf	Luttra	1924-
d Ella	Kölabý	1930-
Kom från Kölabý 1938 och flyttade till Vartofta-Åsaka 1950.		

Ellas son:
 Berndt Tage Lennart Solberga 1947-

Artur Johansson Kölabý 1907-
 Sigrid Lager 1899-
 d Elly 1933-
 s Arne 1936-
 Kom från Kölabý 1950.

Mellan 1954-1999 bodde Åke och Veina i Hjälmaryd.

Åke Andersson Dränggården 1926-
 Veina Jansson Susebo, Kölabý 1925-
 s Kjell Åkesson Solberga 1954-
 d Aina Åkesson 1956-
 d Carina Åkesson 1965-

Åke och Veina flyttade till Falköping 1999.

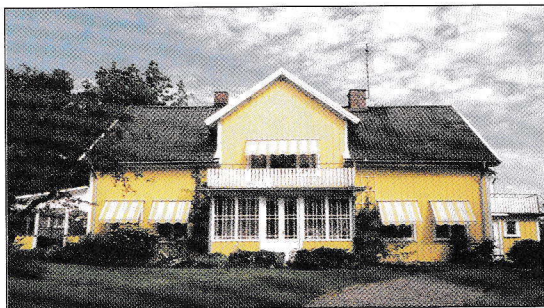
Kjell Åkesson bor numera i Hjälmaryd, Aina och Carina i Falköping.

Kjell Åkesson Solberga 1954-
 Anette Kjellén Rångedala 1962-
 d Linnea Åsarp 1995-
 s Oskar 1998-

BACKGÅRDEN

Enligt äldre jordeböcker kyrkohemman 1 mantal, år 1691 förmedlat till 1/4 mantal. Av mantalslängderna framgår att 1640 bodde här Ingrid i Backgården.

År 1680 stod Backgården öde, men 1720 var gården bebodd av Anders Eliasson, död 1759, 75 år gammal. År 1725 dog dåvarande "bonden i Backegården, Sohlberga Lars Gudmundsson Ryning, som var 30 åhr gammal" efterlämnade änkan Kirstin, som två år senare gifte om sig med drängen Anders Arfvidsson. Tillsammans fick de sonen Jöns. År 1731 antogs Anders Arfvidsson till soldat för nr 674 vid

Redvägs kompani av Elfsborgs regemente. Hela familjen dog 1742.

I Backgården bodde 1800-1849 Anders Larsson med hustrun Maria Gunnarsdotter. De fick tre barn, två döttrar och en son.

Dottern Magdalena Andersdotter var gift två gånger, första gången med Per Gustafsson från Västergården (Ödegården) och

andra gången med Anders Persson från Bengtsgården (Gärdet). Se Gärdet.

När bröllopet mellan Lena och Per Gustafsson stod var trakteringen riklig. Vid korsvägen där vägen tar av mot kyrkan och Backgården fanns en så med öl och en med brännvin uppställd för att släcka törsten hos gästerna.

Yngsta dottern Johanna stannade i Backgården, gift med Samuel Ljungberg (1830-1902) från Björsagården.

Sonen Johan August omkom 1839 endast tre år och 10 mån gammal "vådligt bränd i en bryggkättil".

Samuel Ljungberg sålde gården till sonen Albert. Denne emigrerade till Amerika 1888. Gården övertogs då av en annan son, Gottfrid. Han brukade Backgården 1884-1889. Han var gift med Ida Andersdotter från Bengtsgården Rolkered. Hon var i sin tur dotter till Magdalena från just Backgården. De flyttade 1889 till Grevbäck, där han verkade som byggmästare. Ljungberg återkom till Solberga och bodde 1904 i Träbena då han med sin andra fru flyttade till Gärdhem i Åsarp. Därifrån flyttade Ljungbergs 1914 till Källands-Åsaka.

Lillstugan

Johan Albert Jonsson Solberga

1857-1923

Kom från Bengtsgården, Rolkered 1885.

Efterträddes av sin svåger Carl Carlsson och syster Hilda. Avled 1923 ogift.

Carl Carlsson	Solberga	1874-1951
Hilda Jonsson	Bengtsgården, Rolkered	1874-1934
Barn:		
Nils		
Oscar		
Nils Carlsson	Solberga	1898-1982
Elsa Olsson	Högagärdet, Sandhem	1908-1980
Flyttade 1957 till nyuppförda Åsenbacka		
Oscar Carlsson	Solberga	1903-1987
Gunhild Blomqvist	Kronogården, Kölaby	1905-1983
Barn:		
Börje		
Maj-Brith		
Börje Carlsson	Åsarp	1930-
Maj-Lis Eriksson	Kolbrandstorp, Bredene	1935-1998
Barn:		
Thomas		1964-
Ingela		1970-
Thomas Carlsson	Solberga	1964-
Anneli Gunnarsson	Tidaholm	1963-
Barn:		
Oscar	Solberga	1997-
Karl	Solberga	1999-
Ingela Carlsson	Solberga	1970-
Morgan Tärning	Falköping	1968 -
Två barn.		
Bor i Falköping.		
Maj-Brith Carlsson	Solberga	1936-
Åke Dahlgren	Åkerholmen, Vartofta-Åsaka	1934-
Tre barn.		

Lillstugan var en period mejeri och drängstuga. Där förvarades även byns eldsläckningsutrustning. Från 1960-talet hyrde Anna Rosman stugan fram till att hon flyttade till Parkgården i Dalum. (Se särskild artikel). Därefter flyttade Thomas Carlsson in och bodde där till år 1999, då han och Börje bytte bostad.

KVARNOMRÅDET BAGGEKVARN - TRÄBENA

Kvarnområdet, som ligger omkring två km öster om Solberga kyrkby, består av Baggekvarns kvarn och såg samt Träbena något nedströms. Annan verksamhet har dock funnits utmed den forsande Ätran.

Området erinrar om de många kvarnar som funnits längs Ätran och får representera kvarnhanteringen i skogsbygden. Det utvärderade området är litet och känsligt för större förändringar.

(Citaten är hämtat från boken Hus och miljöer på Falbygden. Kulturhistorisk Inventering. Norders Bokhandel AB, Falköping, 1988).

För kvarnarna och industrin var naturligtvis ån viktig som energikälla, men även mentalt påverkade ån folket. Litet skiljer sig åfolkets mentalitet från böndernas uppe i byn. Ofta kunde man höra ”di gamle” säga: ”vi i bun ” och ”dûm nere i kvarnera” och säkert också vice versa.

Ån var den viktigaste inkomstkällan, men litet jordbruk bedrevs också. Alla ängar och hagar, steniga tegar och fuktiga mader, ja till och med öjor i ån slogs för att ge mat åt några kor och grisar. Uppe i byn var ju jordbruket huvudnäringen och här var (är) följaktligen åkrarna större och bättre.

Kvarnarna och sågarna hade stor betydelse inte bara för ägarna, utan för bönderna runt omkring, ibland ganska långt ifrån. Hit kom de med ”mård” (mald) och timmer. Många är det som kan berätta minnen från kvarnbesöken och inte minst om samtalen i ”kvarnakammer’n” medan de väntade på malningen. Kanske bidrog miljön kring forsarna till skrönor och historier. Forsar har ju alltid varit förknippade med lite mystik. Här satt ju också näcken och spelade!

Den sammanställning som följer om de olika platserna kring ån bygger mycket på intervjuer jag gjort med personer, som haft anknytning till den ena eller andra platsen. Många fakta är hämtade ur det förnämliga arbete som Bert i Rutagår’n gjort om Solberga.

BAGGEKVARN

Baggekvarn är nämnt första gången 1560. En Anders Bagge omnämns redan 1545 och bör ju ha gett namnet till Baggekvarn. Enligt jordaboken 1640 tillhörde Baggekvarn Slättered i Vistorp, då ägt av Fru Brita Lindz, vars far adlades av Johan III år 1545 och följde kung Sigismund till Polen år 1600.

Från Kölingared inflyttade till Baggekvarn 1770 snickaren Mäster Isaac Andersson Hjerpe. Han dog 1802. Hans namn lever kvar i torpnamnet Hjerphult, en ”lycka” söder om Baggekvarn.

I början av 1800-talet bodde under några år majoren Jesper Swedenborg i Baggekvarn. Swedenborg var sonson till biskop Jesper Svedberg i Skara och son till löjtnant Jesper Svedberg adlad Swedenborg. Den ryktbare Emanuel Swedenborg var alltså en farbror till major Swedenborg i Baggekvarn. En dotter Christina, som dog 1806, omnämns som ”ogift Fröken på Baquarn”. Det är intressant att det står just Baquarn för fortfarande kan man höra äldre säga ”Bakvarna”.

Från 1808 fram till 1834 ägdes Baggekvarn av familjen Mellbin från Trädgården i Hög. Fadern, som titulerades ”herr Lieutnant”, dog 1820 och sonen bar titeln ingenjör. En son, Gustaf Adolf, blev borgmästare i Skara.

År 1835 kom Johannes Jacobsson och hans hustru Maria med ettåriga dottern Christina från Ekeberga till Baggekvarn. Johannes och Maria bodde där till sin död. Ättlingar till dem spred sig över Solberga och fortfarande finns släkten i Solberga på olika gårdar.

Christina gifte sig 1854 med Jonas Larsson från Bengtsgården i Rålkered. Några år senare gifte sig Christinas syster Mathilda med Josef Larsson, en bror till Jonas (mer om Mathilda och Josef längre fram).

Christina och Jonas, som tidvis bodde i Bengtsgården, fick flera barn som tog sig namnet Jonsson. Sonen August flyttade från Baggekvarn till Träbena 1895. En annan son, Johan, köpte Backgården 1885, dit också hans syster Hilda flyttade (gift med Carl Carlsson ”Carl i Backgår’n”). Sonen Alfrid kom att bli ägare till Nannagården och yngsta dottern Frida gifte sig i Dränggården och flyttade med make och barn så småningom till Bagedammen i Korsberga. Christina och Jonas flyttade till dottern Hilda i Backgården i Solberga. De dog där 1902 resp 1913.

Huvudbyggnaden i Baggekvarn, som idag ägs av Lilian Söderqvist och Bengt Claesson

Flygelbyggnaden i Baggekvarn, som idag ägs av Lilian Söderqvist och Bengt Claesson

August Jonsson, som kom att bli ägare till Träbena, bodde i Baggekvarn, när han 1886 gifte sig med Hilda Westerling, småskollärarinna i Kölaby sedan 1880. De bodde i flygelbyggnaden, där Hilda, då hon som gift inte kunde fortsätta sitt lärarkall, etablerade en liten affär med specerier. De gallerförsedda fönstren, som fortfarande finns kvar, skvallrar om verksamheten. Intressant är att studera en kontrabok från 1889-1890, där inkomsterna från affärsverksamheten är införda. Varje kund har där en sida. Att det var viktigt var man stod på den sociala rangskalan framgår av följande: På en sida står som kund "Patron Brunskog på Slättered", på en annan "Enkan på Högeråsen".

Matilda (syster till Christina) och Josef (bror till Jonas) fick en dotter Ida Maria, som blev mor till Hildur (gift med skraddaren Carl Ellström). Ida Maria dog emellertid, när Hildur bara var några år, så Hildur kom att växa upp hos mormor Matilda i Baggekvarn. Matilda och Josef fick också en son, August Josefsson, som bodde i Iowa, USA i nästan 10 år. Han återkom 1894 och blev då ägare till Baggekvarn. Han sålde 1910 Baggekvarn till David Olsson, vars ättlingar är nuvarande ägare till Baggekvarn.

David (1871-1946) och Hanna (1884-1959) kom till Baggekvarn från Högagärdet i Sandhem. De fick 8 barn och det blev sonen Nils, som så småningom övertog Baggekvarn. Barnbarnet Maj Sandahl har skrivit en släktkrönika om morföräldrarna Hanna och David Olsson. Den finns tillgänglig i "Berts rum", biblioteket, Åsarp.

Barnen i tur och ordning :

Elsa	1908-1980	g m Nils Carlsson	Backgården, Solberga
Carl	1909-1947	g m Svea Ellström	Carlsro, Solberga
Nils	1911-1987	g m Lilly Johansson	Slättered, Vistorp
Ester	1912-1997	g m Sven Larsson	Mariestad
Sara	1912-1989	g m Mats Roos	Rydboholm
Elin	1913-1999	g m Artur Johansson	Kölaby
Gerda	1915-2002	g m Gustaf Josefsson	Kölaby
Ingrid	1917-2002	g m Gustaf Strängby	Vistorp

Nils gifte sig 1941 med Lilly från Slättered. (300 år tidigare hade Baggekvarn också tillhört en fru på Slättered, Brita Lindz).

Nils och Lilly (1911-1982) fick tre döttrar:

Sonja 1942-2001 g m Bengt Claesson Sandhem
 Barn: Nils-Erik 1963, Lars-Olov 1966, Christina 1967

Lilian 1944- g m Thure Söderquist Sandhem
 Barn: Maria 1969, Magnus 1970, Anders 1977, Anna 1979

Ann-Marie 1948- g m Jerry Kumlert Sandhem
 Barn: Åsa 1970, Thomas 1973

Mjölarna i Baggekvarn har under årens lopp blivit många. Det var vanligt att mjölnarna flyttade mellan olika kvarnar i trakten och vistelsen blev endast några år på varje ställe, så också i Baggekvarn.

Den siste mjölnaren, som också stannade längst, var Frans Tidstedt. Tidstedts kom från Leaby, Karleby 1924 och flyttade till Vistorp 1941.

Frans (1887-1965) och Elin (1891-1981) hade fyra barn:

Erik	1915-		Bor i Borgunda
Ivar	1918-		Bor i Falköping
Maj-Lis	1920-	g m Curt Glanzén.	Bor i Falköping
Ingemar	1924-	g m Ewy Josefsson, Varåsen, Vistorp	

Ett arrendekontrakt upprättat 20/8 1923 mellan ägaren David Olsson och mjölnaren Tidstedt, att gälla från 14/3 1924, finns bevarat.

Några citat :

Mjölnaren erhåller tredjedelen av allt vad kvarnen och ålfisket inbringar samt hälften för klövernötning och slipsten . . .

Sågen sköts av ägaren själv, då det är litet med vatten få vi lämpa oss den ena efter den andra så att kvarnen inte hindras för mycket . . .

Det elektriska ljuset sköts av mjölnaren med smörjning, tändning, släckning mot en avgift av 150 kronor första året.

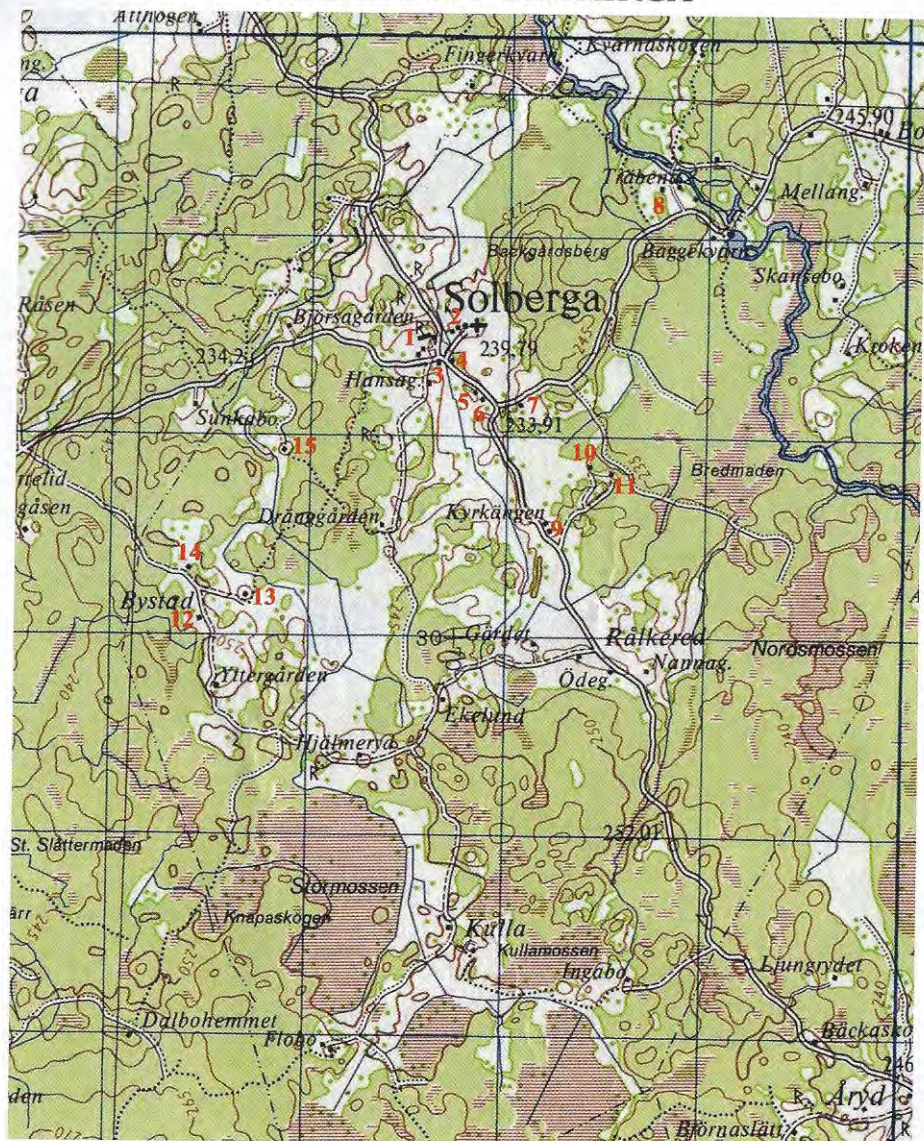
Kvarnen i Baggekvarn sköttes alltså av mjölnare fram till 1941, då den siste mjölnaren flyttade.

I Baggekvarn installerades elektricitet redan 1913. Baggekvarn distribuerade sedan elström till Solberga från 1918 fram till 1938 och till Boda fram till 1942. Efter en tvist med Kättilstorps El blev dock David Olsson av med rättigheterna att distribuera elström till Boda med motiveringen att David ändå bara levererade ström morgon och kväll. När David Olsson kom från Högagärdet i Sandhem 1908 hade han med sig en spånhyvel, som fortfarande finns i Baggekvarn och var i bruk så sent som den 5 aug. 1990, då Thure Söderquist visade hur det går till att hyvla takspån. Detta skedde i samband med en hembyggsdag, som ordnats för att visa gamla hantverk.

Thure Söderquist visar hur spånhyveln fungerar

GÅRDARNA I SOLBERGA

Här följer en förteckning över de gårdar som ej är namngivna på kartan:

1. Bockagården	9. Carlsro
2. Backgården	10. Björkängen
3. Bäckedal	11. Skogslund
4. Hembygsgården	12. Ytergården (Rydéns)
5. Åsenbacka	13. Övergården
6. Lyckhem	14. Lillegården
7. Stenkullen	15. Nordtorpet
8. Stomberg	

0 1 km

Topografisk karta 1970